

Boplatslämningar inom Högen

Arkeologisk förundersökning
L2019:1659, Högen 1:1
Björketorps socken, Härryda kommun
Nora Hansson
Västarvet kulturmiljö
Arkeologisk rapport 2019:65

Boplatslämningar inom Högen

Arkeologisk förundersökning
L2019:1659, Högen 1:1
Björketorps socken, Härryda kommun
Nora Hansson
Västarvet kulturmiljö
Arkeologisk rapport 2019:65

Författare Nora Hansson

Grafisk form, layout och teknisk redigering Gabriella Kalmar

Omslagsbild Fotot visar sökschakt inom L2019:1659. Foto Mats Hellgren.

Förvaltningen för kulturutveckling

Vänerparken 13

462 35 Vänersborg

tel. 010-441 42 00

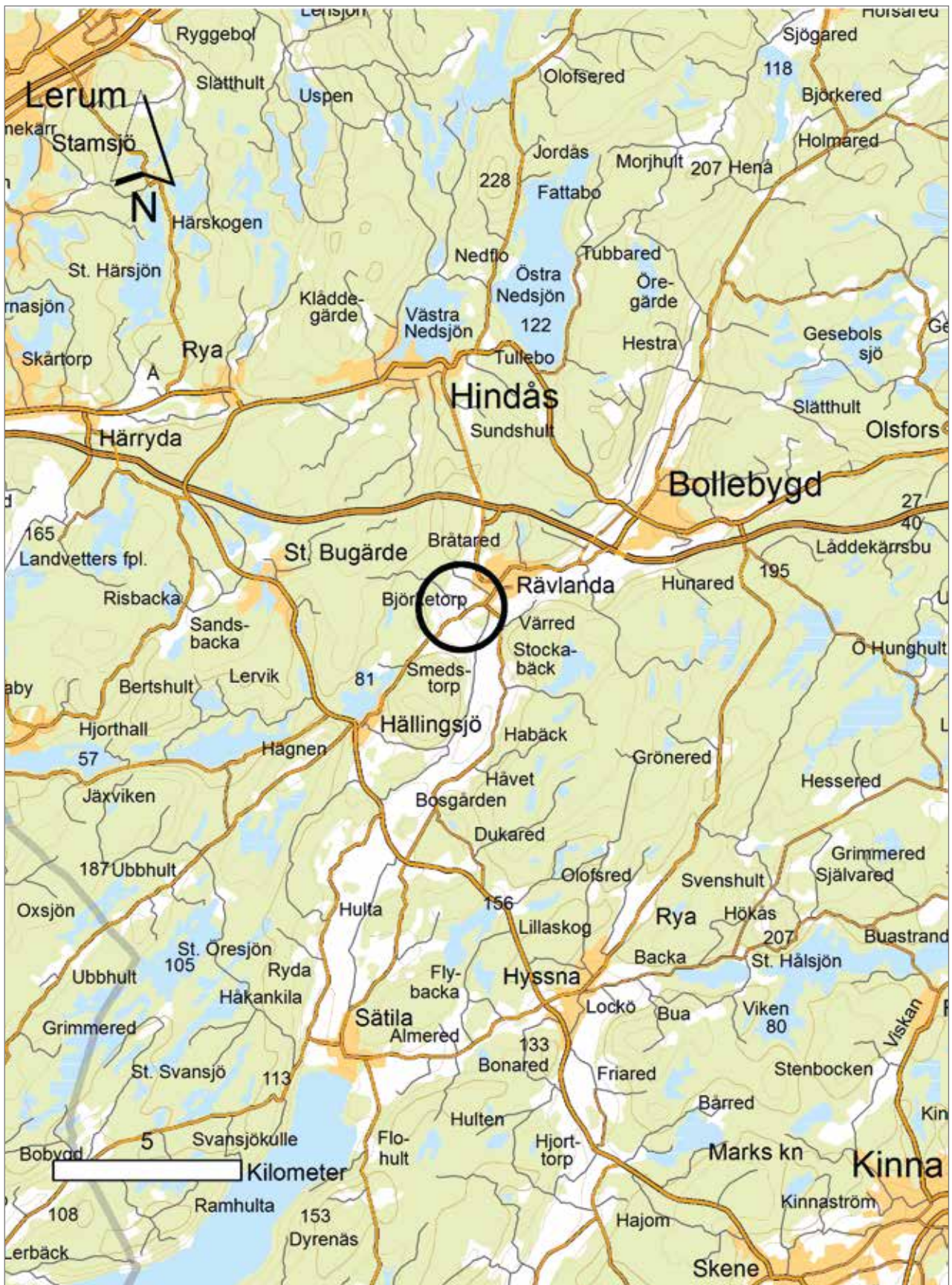
www.vastarvet.se

Innehåll

Inledning och bakgrund	6
Syfte och metod	6
Landskap och fornlämningar	6
Resultat och slutsats	8
Analys och förslag till fortsatta åtgärder	8
Referenser	11
Otryckta källor.....	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12
Bilagor.....	13

Figur 1. Karta över Västra Götalands län med undersökningsområdet markerat.

Figur 2. Översiktskarta i skala 1:150 000 med undersökningsområdet markerat.

Figur 3. Drönbild över undersökningsområdet. Foto Johanna Lega.

Inledning och bakgrund

Med anledning av att Härryda kommun ämnar anlägga gång- och cykelbana samt nedlägga överföringsledningar mellan Hällingsjö och Rävlanda utförde Västarvet Kulturmiljö en arkeologisk förundersökning av fornlämning L2019:1659 efter beslut från Länsstyrelsen (dnr 431-18807-2019). Västarvet kulturmiljö utförde även en arkeologisk utredning av exploateringsområdet i april 2019 vilken ligger som underlag inför förundersökningen (Hellgren & Nylén 2019). Undersökningen ägde rum den 8–9 juli 2019. Fältpersonal utgjordes av Johanna Lega och Mats Hellgren. Projekterare var Mats Hellgren och rapporten är sammanställd av Nora Hansson.

Syfte och metod

Syftet med förundersökningen var att fastställa samt dokumentera fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara på eventuella fynd.

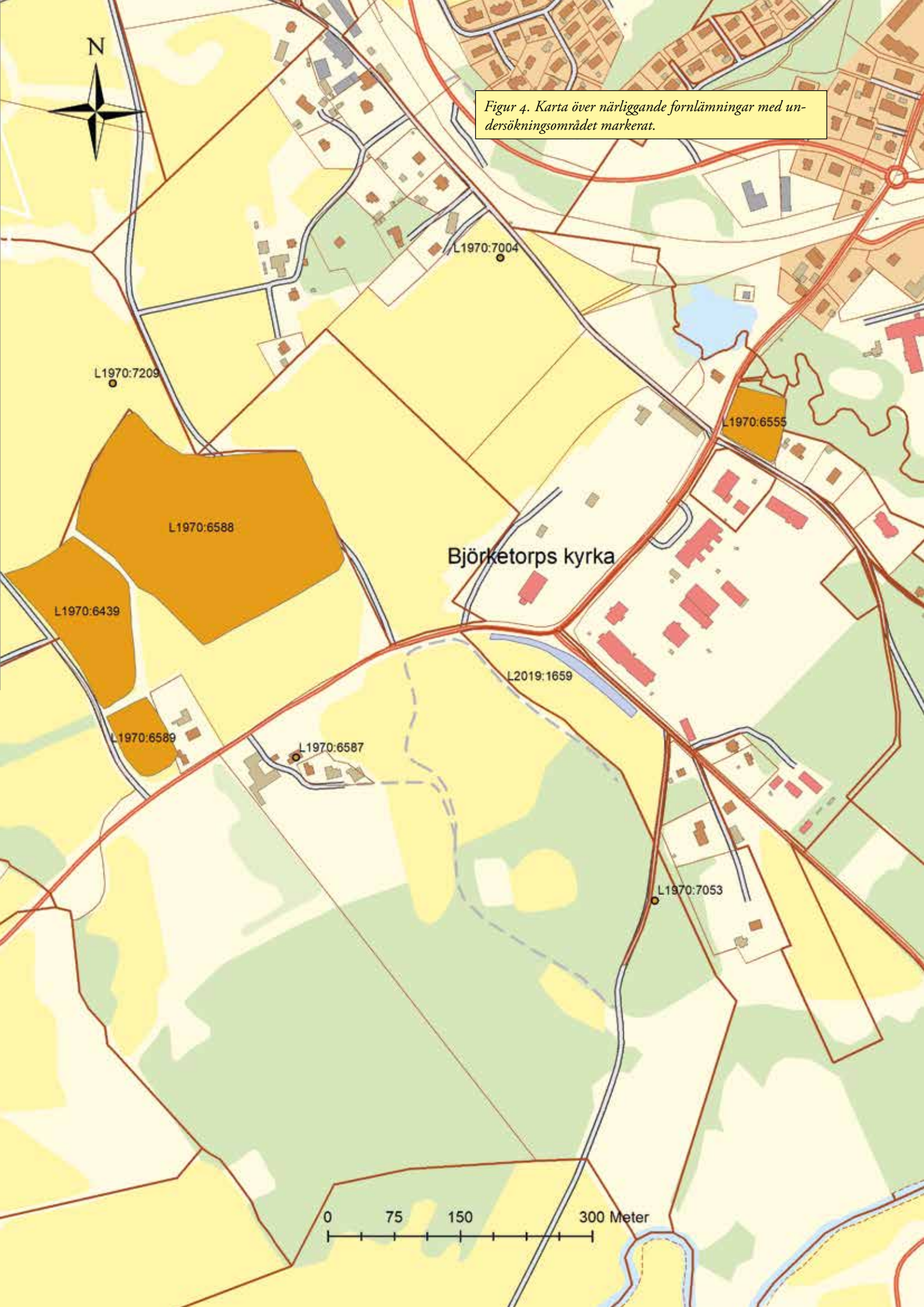
Fältarbetet bestod av grävning av sökschakt med

grävmaskin utrustad med planskopa samt handrensning. Samtliga schakt och anläggningar mättes in med hjälp av GPS med RTK-korrektion och efterbearbetades i programvaran ArcGis. Framkomna anläggningar undersöktes och rensades fram i plan och ett urval grävdes. Dokumentationen gjordes med ritplatta med hjälp av programmet Arkeo.

Landskap och fornlämningar

Den aktuella fornlämningen L2019:1659 utgörs av boplatzlämningar av förhistorisk karaktär. Boplatzen är belägen i ett flackt åkermarksområde med sandig alv inom fastigheten Högen 1:1 strax öster om Björketorps kyrka i Björketorps socken och Härryda kommun.

Inom en 500 meters radie finns tre boplatzlämningar varav en klassas som fornlämning (1970:6589) och två som övriga kulturhistoriska lämningar (1970:6439 och L1970:6588). I övrigt, bortsett från några fyndplatser, finns inte några kända fornlämningar.

Figur 4. Karta över närliggande fornlämningar med undersökningsområdet markerat.

Björketorps kyrka

0 75 150 300 Meter

Figur 5. Miljöbild från undersökningsområdet. Foto Johanna Lega.

Resultat och slutsats

Totalt grävdes nio schakt inom fornlämningsområdet vilket utgjorde en sammanlagd yta av 230 kvadratmeter. Schakten hade en varierande längd från 4 till 35 meter och bredd från 1,4 till 3,4 meter. Alvmaterialet bestod av sand. Totalt påträffades 17 anläggningar i form av tio stolphål, fyra gropar, två rännor och en härd (för anläggningsbeskrivningar se bilaga 2). Inga fynd kunde konstateras.

Tre kolprov tillvaratogs från tre olika anläggningar, en härd (A2041), ett stolphål (A2271) och en grop (A2282). ¹⁴C visade på datering från övergången mellan sen vikingatid och tidig medeltid (se bilaga 5)

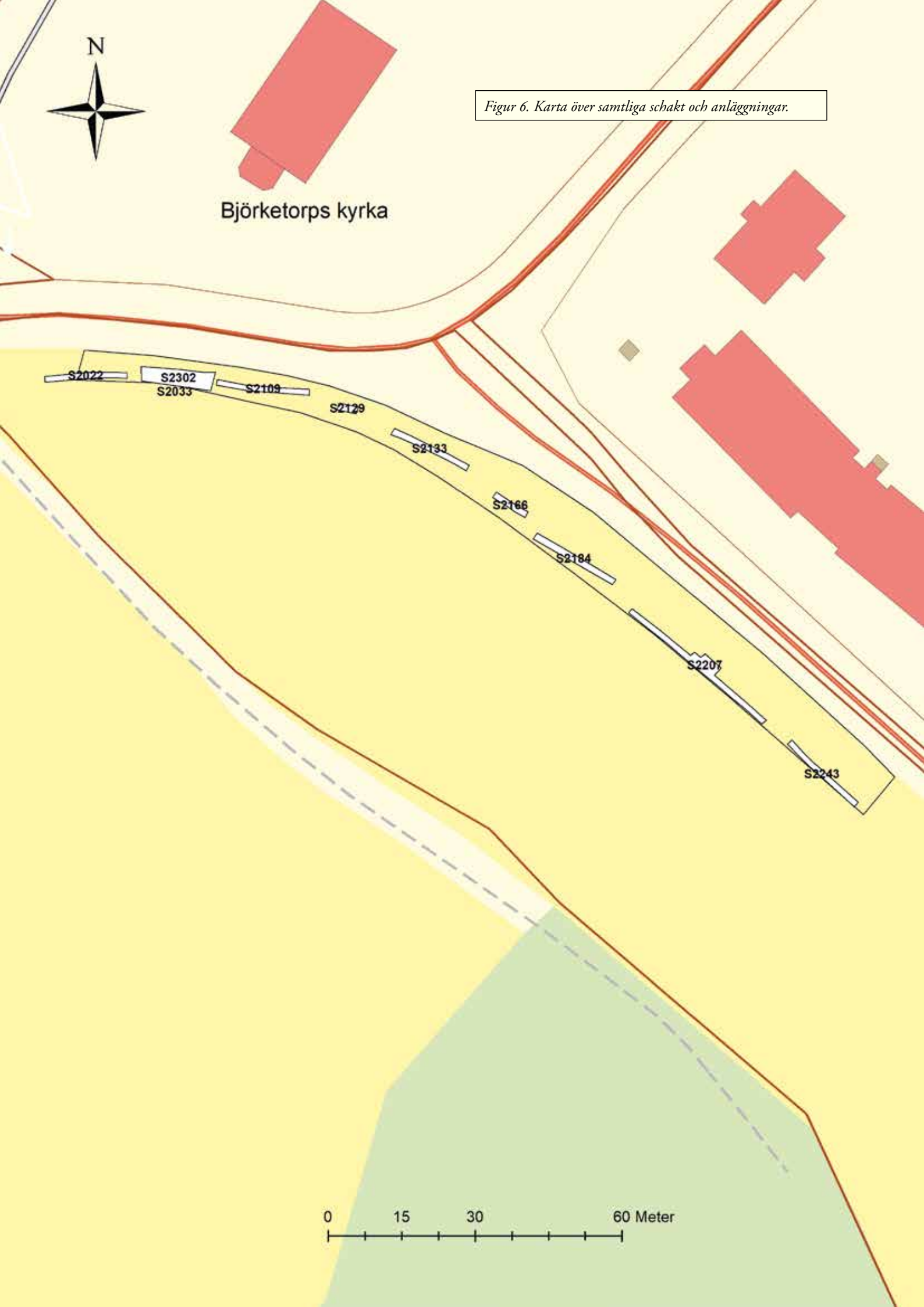
Undersökningsresultatet samt de topografiska aspekterna antyder att de framkomna boplatslämningarna härrör från utkanten av ett boplatsoområde. Det är sannolikt att ytterligare boplatslämningar kan finnas i direkt anslutning till det undersökta området. Med tanke på den omedelbara närheten till platsen för den tidigare belägna gården Högen är det troligt att lämningarna härrör från en föregångare till gården. Gården Högen är skriftligen belagd på mitten av 1500-talet (Högen Jb 1547–50).

Analys och förslag till fortsatta åtgärder

Undersökningen kunde påvisa att fornlämningen bestod av boplatslämningar från perioden sen vikingatid/tidig medeltid. Med anledning av den omedelbara närheten till platsen för den tidigare gården Högen indikerar dateringarna en platskontinuitet för gården från åtminstone tidig medeltid till sent 1800-tal då gården flyttades för att lämna plats för Björketorps nya kyrka.

Västarvet kulturmiljö anser att de berörda lämningarna är dokumenterade och borttagna. Inga ytterligare arkeologiska insatser anses vara nödvändiga inom exploateringsområdet. Inga avvikelser från undersökningsplanen skedde.

Figur 6. Karta över samtliga schakt och anläggningar.

Björketorps kyrka

S2022

S2302
S2033

S2109

S2129

S2133

S2166

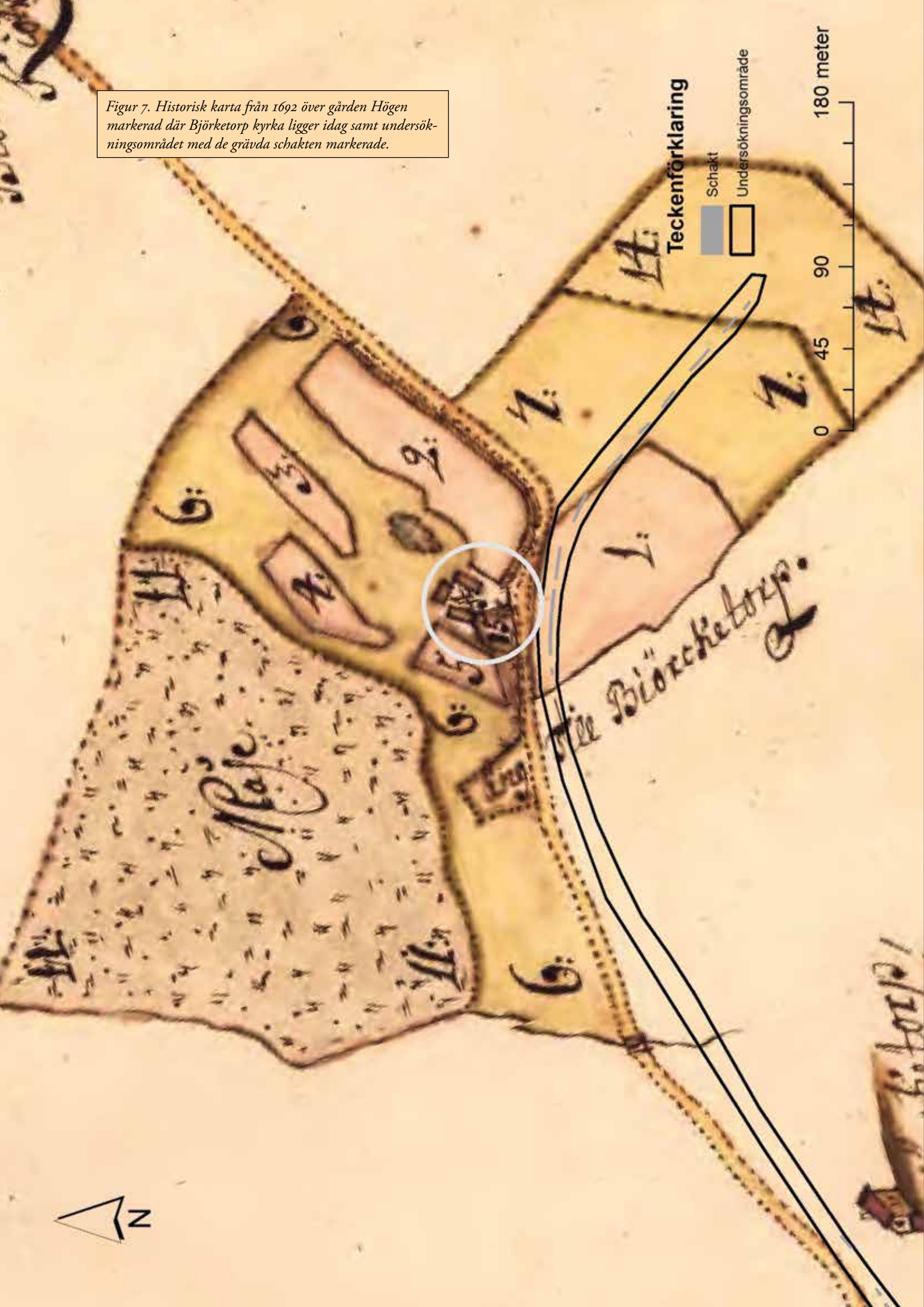
S2184

S2207

S2243

0 15 30 60 Meter

Figur 7. Historisk karta från 1692 över gården Högen markerad där Björketorp kyrka ligger idag samt undersökningsområdet med de grävda schakten markerade.

Figur 8. Miljöbild från undersökningsområdet. Foto Johanna Lega.

Referenser

Hellgren, M. & Nylén, M. 2019. Arkeologisk utredning. GC-väg mellan Hällingö och Rävlanda. *Västarvet kulturmiljö. Rapport 2019:29.*

Kungl. Ortnamnskommittén. 1909 *Ortnamnen i Älvsborgs län. 4: Bollebygds härad*, Stockholm: Nordstedt 1909

Otryckta källor

Fornreg. Riksantikvarieämbetets registerverktyg för information om arkeologiska lämningar och uppdrag (tidigare FMIS)

Lantmäteriers digitala fastighetskarta

Historiska kartor Lantmäteriet:

Björketorps socken Högen nr 1, Geometrisk avmätning, 1694

Björketorp J112-25-3, Häradsekonomska kartan, 1890–1897

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	431-18807-2019
Västarvet dnr:	VA 2019-00660
Västarvet pnr:	13850
Lämningsnr:	L2019:1659
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Härryda
Socken:	Björketorp
Fastighet:	Högen 1:1
Läge:	N 6392417, E 350200
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Uppdragsgivare:	Härryda kommun
Ansvarig institution:	Västarvet Kulturmiljö
Projektledare:	Mats Hellgren
Fältpersonal:	Johanna Lega och Mats Hellgren
Fältarbetstid:	2019-07-08–2019-07-09
Fälttimmar:	32
Arkiv:	Handlingar arkiveras digitalt och finns tillgängliga hos Västarvet
Rapporten finns tillgänglig på:	https://app.raa.se/oppdata/forndok

Bilagor

Bilaga 1. *Schaktbeskrivningar*

Bilaga 2. *Anläggningsbeskrivningar*

Bilaga 3. *Kartor över anläggningar*

Bilaga 4. *Profilritningar*

Bilaga 5. *¹⁴C-datering*

Bilaga 1. Schaktbeskrivningar

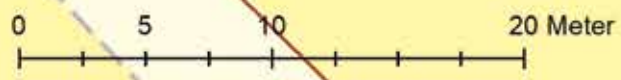
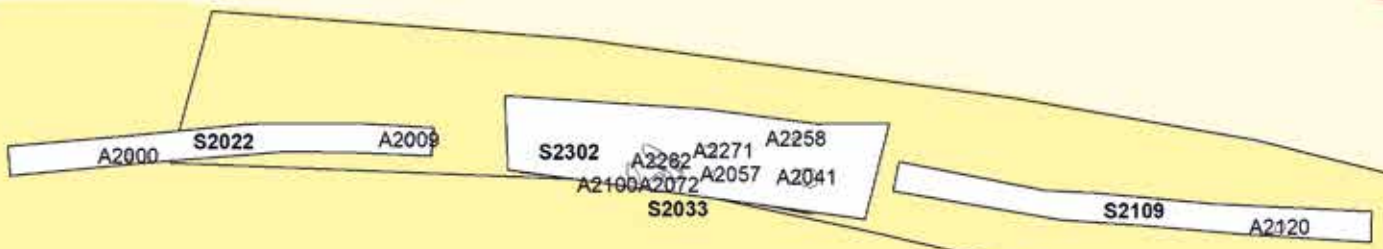
ID	Längd×Bredd, m	Matjordsdjup, m	Alvmaterial
S2022	15×1,4	0,3	Sand
S2109	19×1,3	0,28	Sand
S2129	4×1,3	0,44	Sand
S2133	17×1,3	0,36	Sand
S2166	8×1,3	0,3	Sand
S2184	19×1,3	0,32	Sand
S2207	35×1,3-3,9	0,28	Sand
S2243	18×1,3	0,26	Sand
S2302	10×1,4	0,32	Sand

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

ID	Typ	Beskrivning	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Form	Kommentar
A2000	Grop	1) Ljus gråbrun urlakad sand med kolstänk. 2) Gråbrun sand med kolstänk	0,43	0,25	0,15	Oval	
A2009	Stolphål	1) Gråbrun sand med inslag av kol. 2) brun sand, eventuellt stenskoning som försvunnit	0,51	0,4	0,14	Oval	
A2041	Härd	1) Sotig sand med kolstänk och enstaka skörbrända stenar. Förekomst av bränd lera och ett dåligt bränt ben. 2) Dåligt bränt lera 3) Gråbrun sand med kolstänk	0,78	0,66	0,3	Oval	
A2057	Stolphål	Gråbrun sand, kolstänk	0,26	0,22	0,06	Oval	Botten av stolphål
A2065	Stolphål	Gråbrun sand med kolstänk. Stenskoning	0,43	0,28	0,15	Rund	Skär genom A2282
A2087	Stolphål	1) Mörk gråbrun sotig sand med kolstänk. 2) Ljus gråbrun sand. 3) Svartbrun sand med förekomst av kol. Stolpen har vinklats och gett avtryck under alvnivån 0,15 m öster om nedgrävningsplatsen	0,44	0,26	0,29	Oval	
A2100	Ränna	Mörk gråbrun, fläckvis sotig sand med kolstänk. Något mjuk i fyllningen. Skiffer påträffat i ytan	0,84	0,46	0,3	Avlång	Anläggningen fortsätter in i schaktvägg mot söder
A2120	Stolphål	Gråbrun sand med kolstänk	0,46	0,34		Oval	
A2145	Grop	Gråbrun sand	0,94	0,48	0,1	Oval	
A2157	Ränna	Gråbrun sand med kolstänk	0,74	0,44	0,12		Anläggningen fortsätter in i schaktvägg mot norr
A2174	Stolphål	Gråbrun sand	0,32	0,32	0,08	Rund	
A2197	Stolphål	Gråbrun sand	0,34	0,34	0,08	Rund	
A2226	Stolphål	Mörk gråbrun sand	0,26	0,16	0,06		Anläggningen fortsätter in i schaktvägg mot söder
A2232	Grop	Matjord innehållande ett 10-tal stenar, 0,1-0,5 m stora	1,82	0,64	0,1	Oval	Recent grop innehållande tegel, glas, porslin, skiffer mm
A2258	Stolphål	Gråbrun sand med kolstänk	0,32	0,32	0,12	Rund	
A2271	Stolphål	1) Gråbrun sand med kolstänk. 2) Mörk gråbrun sand med kol. Två stenar, 0,25 m stora, i övre halvan	0,46	0,46	0,36	Rund	Stenskott stolphål. Ingår förmodligen i en konstruktion
A2282	Grop	Ljus och mörk gråbrun sand i varvig fyllning med inslag av kol. Trolig skräpgrop	1,8	0,57	0,31	Avlång	

Bilaga 3. Kartor över anläggningar

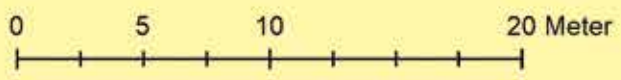

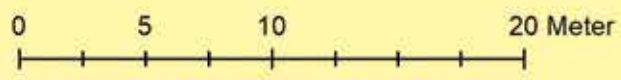
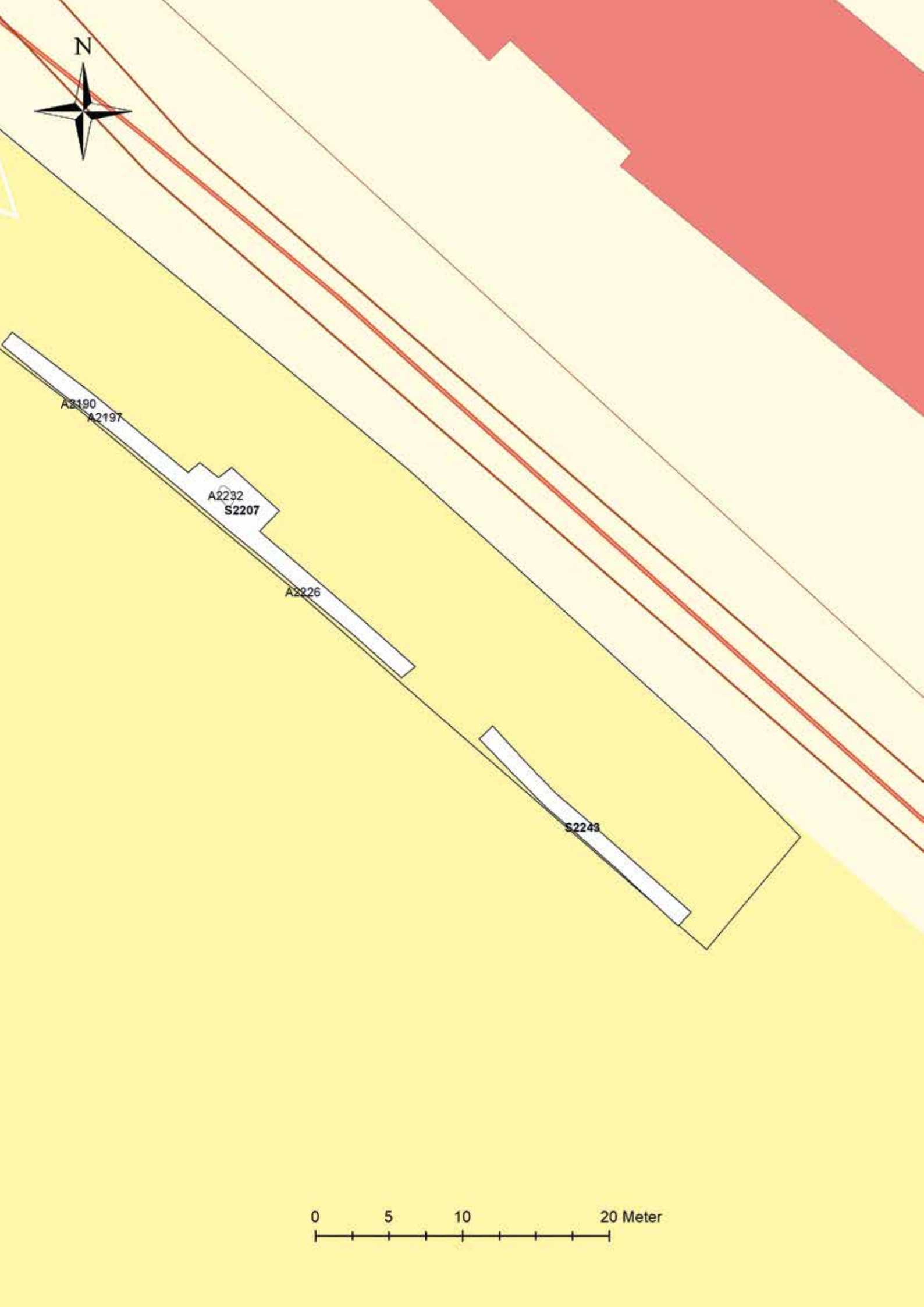
S2129

S2133
A2146
A2157

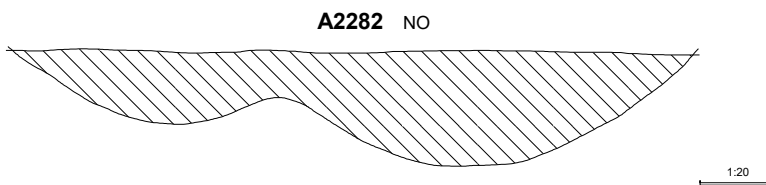
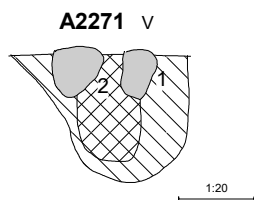
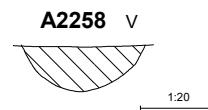
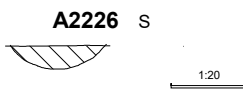
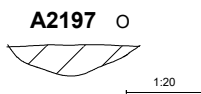
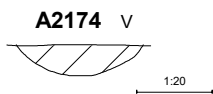
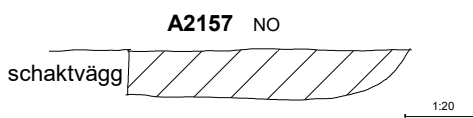
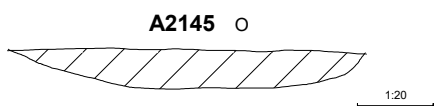
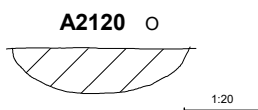
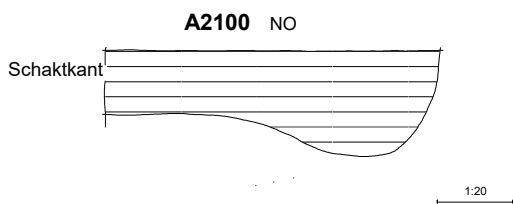
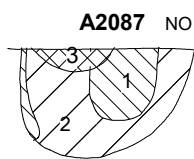
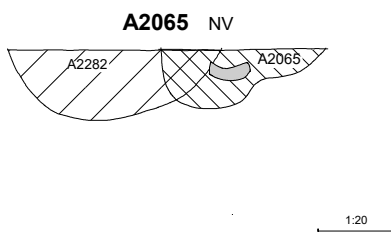
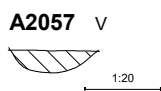
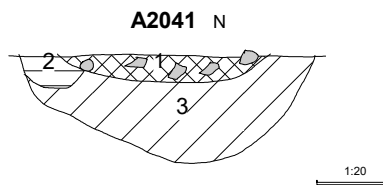
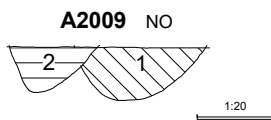
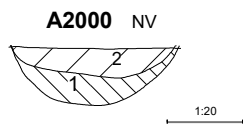
A2174
S2166

S2184

Bilaga 4. Profilritningar

Bilaga 5. ¹⁴C-dateringar

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰}$ V-PDB	¹⁴ C age BP
	L2019:1659		
Ua-63345	A2041	-26,3	962±29
Ua-63346	A2271	-29,7	917±29
Ua-63347	A2282	-25,3	1 022±29
	Skallsjö-Tollered		
Ua-63348	R2003:1	-26,0	2 383±30
Ua-63349	R2003:2	-26,6	2 358±30
Ua-63350	R2003:3	-24,6	301±28
Ua-63351	R2007:1	-27,1	2 330±30
Ua-63352	R2007:2	-26,0	2 428±30
Ua-63353	R20012-1	-24,8	259±29
Ua-63354	R20013-1	-27,3	1 138±29
Ua-63355	R20013-2	-25,1	259±29
Ua-63356	R20018:1	-24,7	1 277±30
Ua-63357	R2021:1	-25,8	1 021±29
Ua-63358	R2021:2	-24,6	2 475±31
Ua-63359	R2022:1	-25,9	473±29
Ua-63360	R2022:2	-27,8	920±29
Ua-63361	R2023-1	-25,5	344±30
Ua-63362	R2023-2	-27,1	1 236±31
Ua-63363	R2031-1	-25,1	296±29
Ua-63364	R2031-2	-25,2	309±30
Ua-63365	R2117-1	-26,7	95±30
Ua-63366	R2117-2	-26,4	86±29
Ua-63367	R2117-3	-26,2	199±30
Ua-63368	R2121:1	-23,3	191±30
Ua-63369	R2124:1	-25,1	128±29
Ua-63370	R2129:1	-25,5	169±30
Ua-63371	R2129:2	-26,0	179±29
Ua-63372	R2131:1	-26,3	170±29
Ua-63373	R2131:2	-25,0	311±29
Ua-63374	R2132:3	-25,7	203±29
Ua-63375	R2140:1	-26,4	130±30
Ua-63376	R2141:1	-25,3	85±28
Ua-63377	R2141:2	-27,8	91±29

Med vänlig hälsning

Karl Håkansson / Lars Beckel

